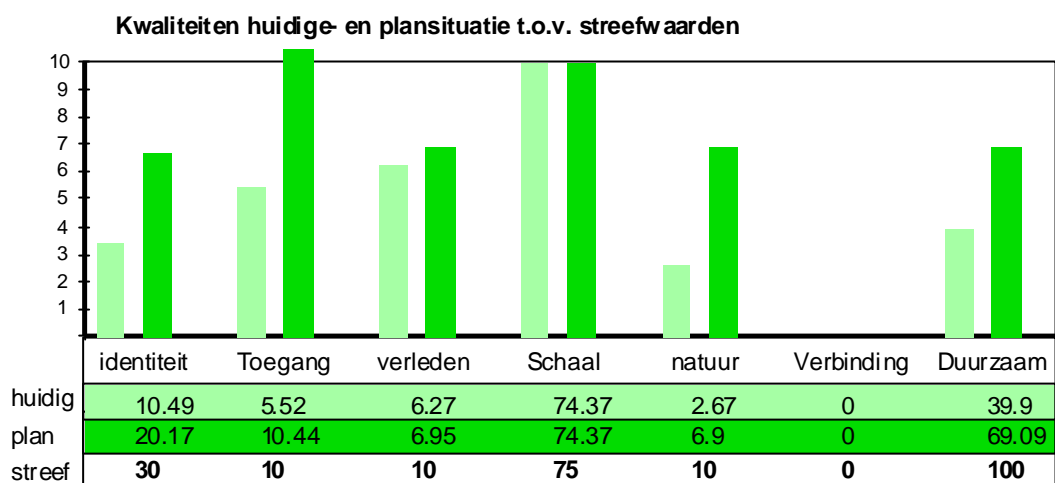

beschouwing. Het doel is honderd procent van de groenblauwe dooradering is duurzaam.

In figuur xx is te zien dat er een duidelijke verbetering van de identiteit, toegankelijkheid, natuur en duurzaamheid te zien is. De streefwaarde voor toegankelijkheid is gehaald. Het oppervlakte natuur is meer dan verdubbeld, maar de streefwaarde is nog niet gehaald.

Figuur 13. Doelrealisatie Proeftuin Ooijpolder-Groesbeek, berekend op basis van voorbeeld streefwaarden. (Let op: de streefwaarden zijn niet door Proeftuin zelf aangeleverd en de scenario's berusten op een interpretatie).

3.4 Utrecht: Langbroekerwetering

3.4.1 Het uitvoeringsplan

In het kader van de KwaliteitsImpuls Landschap heeft Landschapsbeheer Utrecht een uitvoeringsplan vastgesteld voor proeftuin de Langbroekerwetering (Hellevoort, 2002). Figuur 14 toont de begrenzing van het proeftuingebied.

De doelstelling van de proeftuin Langbroekerwetering is het aanbieden van (nieuwe) instrumenten voor de groenblauwe dooradering in het agrarisch cultuurlandschap, die economisch gezien aantrekkelijk genoeg zijn voor de doelgroep agrarische ondernemers en de landgoedeigenaren. Middels de 10% natuurregeling moet de groenblauwe dooradering worden gerealiseerd.

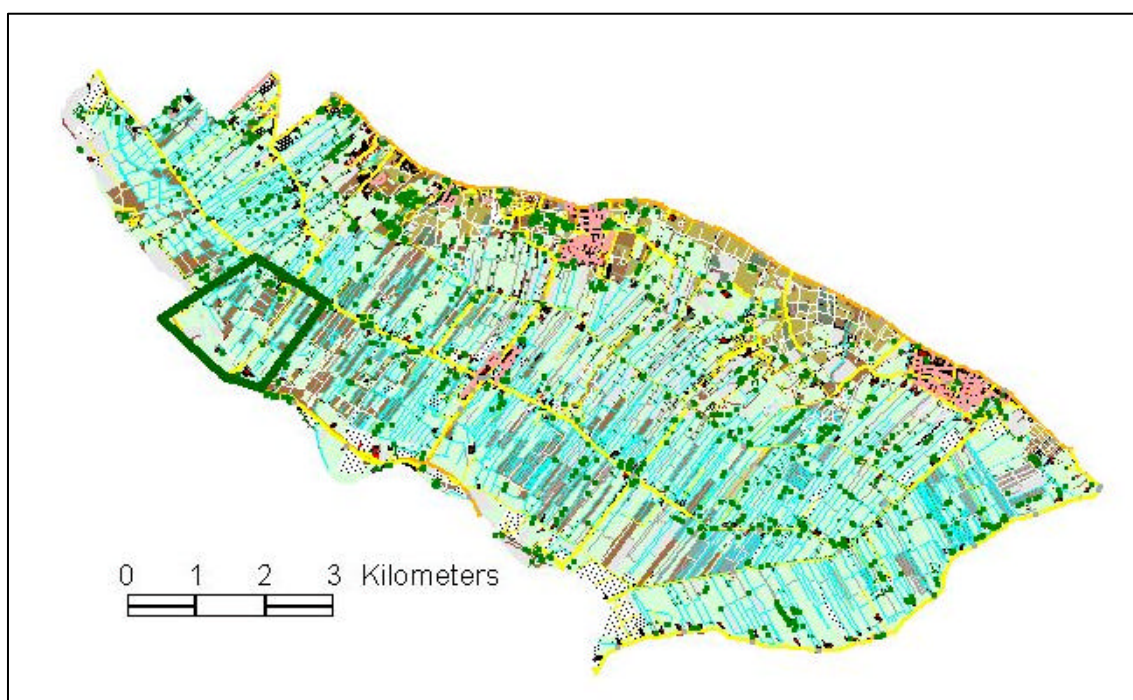
De totale oppervlakte van het Langbroekerweteringgebied bedraagt 4.500 ha. Tien procent hiervan, betekent 450 ha groenblauwe dooradering. Met een gemiddelde bedrijfsoppervlakte moeten er dan 150 bedrijven meedoen. Gezien de geringe tijdsduur voor de uitvoering van de Proeftuin is bovenstaande niet haalbaar. In de proeftuinperiode (tot 1 september 2003) wordt gestreefd naar 15 bedrijven van ca. 30

ha, dus 45 ha groenblauwe dooradering. In totaal is dan een gebied van ca. 450 ha groenblauw dooraderd.

Voor de deelnemende agrariërs wordt een zogenaamd bedrijfsnatuurplan opgesteld door Landschapsbeheer Utrecht (gebiedsmakelaar) in samenwerking met een landschapsecoloog. In dit bedrijfsnatuurplan worden alle eisen aan de aanleg en het onderhoud vastgelegd. Door de gestelde voorwaarden als streekeigenheid, ontstaat daarbij het gewenste kleinschalige agrarisch cultuurlandschap.

In het bedrijfsnatuurplan worden voorstellen gedaan voor versterking van natuur, landschap en recreatie binnen de huidige bedrijfsvoering.

In het Langbroekerweteringgebied is per bedrijf het oppervlak aan landschapselementen minder dan 2%. Op de landgoederen in het gebied ligt het percentage groenblauwe dooradering over het algemeen veel hoger. Door aanleg van groenblauwe dooradering wordt de huidige hoofdstructuur behouden en versterkt.

Figuur 14. Topografische kaart van de Proeftuingebied Langbroekerwetering met daarin (groen begrensd) de ligging van het steekproefgebied.

Voor aanleg van (nieuwe) groenblauwe dooradering komen de volgende elementen in aanmerking :

1. Bosjes
2. Struwelen
3. Knotbomenrij
4. Houtwallen
5. Hoogstamfruitboomgaarden

6. Hagen
7. Poelen
8. Natuurvriendelijke oevers
9. Perceelsranden (altijd in combinatie met een van de bovenstaande elementen)
- 10 Onverharde wandelpaden (altijd in combinatie met een van de bovenstaande elementen).

De exacte locatie van de aan te leggen elementen worden niet beschreven in het plan van uitvoering, maar wel in de Landschapsvisie Langbroekerwetering (2002). Hierin worden drie landschapstypen beschreven namelijk kampen/overgangslandschap, coulisselandschap en Kromme Rijn landschap. Per landschapstype worden verschillende typen elementen gebruikt.

3.4.2 Stap 1. Basisgegevens studiegebied

Evenals in de andere proeftuinen is in Utrecht gekozen om met een steekproef van het gebied te werken. In overleg met Hester Ingen-Housz (provincie Utrecht) en Joris Hellevoort (Landschapsbeheer Utrecht) is in de Langbroekerwetering een steekproefgebied gekozen van ca 238 ha. In dit gebied ligt een bedrijf waarvoor een bedrijfsnatuurplan is gemaakt (in februari 2000). In dit bedrijfsnatuurplan worden concrete inrichtingsmaatregelen genoemd en is de locatie hiervan weergegeven op een kaart. Hierdoor is het uitstekend bruikbaar als input voor LEAF_impuls. Het uitvoeringsplan Langbroekerwetering is als zodanig niet geschikt omdat hier geen exacte locatie van de aan te leggen elementen in staat.

3.4.3 Stap 2. Aanmaken van scenario's

Voor het gebied van de steekproef zijn twee scenario's in LEAF_impuls aangemaakt. Het eerste scenario beschrijft de huidige situatie. Alle defaultwaarden voor de kernkwaliteiten zoals standaard door LEAF_impuls aangemaakt, zijn voor de steekproef van de huidige situatie overgenomen. Van de bospercelen zijn de randen ook aangemerkt als groenblauwe dooradering.

De plansituatie beschrijft hoe het gebied eruit gaat zien nadat de inrichtingsmaatregelen in het kader van groen-blauwe dooradering zijn uitgevoerd. Hiertoe zijn de maatregelen uit een bedrijfsnatuurplan ingevoerd in het steekproefgebied. Deze maatregelen bestaan uit de aanleg van eikenlanen met hagen, knotwilgenrijen, poelen, hooilandstroken, flauwe oevers en een boomgaard. In de plansituatie zijn de defaultwaarden van deze maatregelen aangepast aan nieuwe situatie (zie tabel 7).

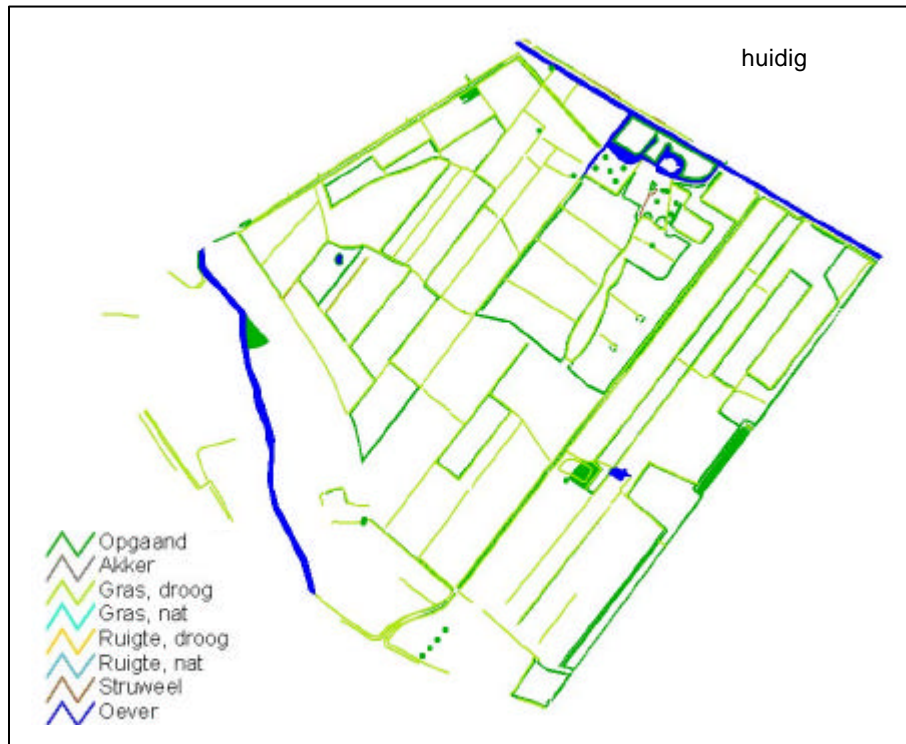
In tabel 8 staat wat de bijdrage is van de elementen aan de landschapskwaliteit zoals die in LEAF_impuls is ingevoerd. Daarnaast is van alle elementen bepaald welk deel belemmerend voor de landbouw is, namelijk een rand van 5m langs een bosperceel. Figuren 15 en 16 illustreren het huidige en het plan scenario.

Tabel 7. Maatregelen uit het bedrijfsnatuurplan met hun eigenschappen in LEAF-impuls voor de Proeftuin Langbroekerwetering

eigenschappen landschapselement	eikenlaan met haag	knotwilgen	boomgaard	hooilandstrook	poelen	flauwe oevers
breedte	3 m	3 m	0 m	10	20	3m
onderhoud	onderhouden	onderhouden	onderhouden	onderhouden	onderhouden	onderhouden
milieukwaliteit	matig voedselarm, vochtig	matig voedselarm, vochtig	voedselrijk vochtig	voedselrijk, droog	voedselrijk vochtig	voedselrijk vochtig
type natuur	opgaand	opgaand	opgaand	gras, droog	oever	oever
drager identiteit	ja	ja	ja	ja	ja	ja
afscherming	nee	nee	nee	nee	nee	nee
toegankelijk	nee	nee	nee	nee	nee	nee
drager verleden	ja	ja	ja	ja	nee	nee
drager vitaal water	nee	nee	nee	nee	nee	nee
schaalbepland	nee	nee	nee	nee	nee	nee
gebiedseigen natuur	ja	ja	ja	ja	ja	ja
verbinding	nee	nee	nee	nee	nee	nee
belemmerend	ja, met vergoeding	ja, met vergoeding	ja, met vergoeding	ja, met vergoeding	ja, met vergoeding	ja, met vergoeding
groene dienst	nee	nee	nee	nee	nee	nee

Tabel 8. Bijdrage van elementen aan landschapskwaliteit zoals ingevoerd voor Langbroekerwetering in LEAF_impuls.

Element	Bijdrage kwaliteit in LEAF impuls
Knotwilgen	Lengte aan identiteitsdragers Lengte aan dragers van het verleden Oppervlakte samenhangende natuur?
Boomgaard	Lengte aan identiteitsdragers Lengte aan dragers van het verleden
Eikenlaan	Lengte aan identiteitsdragers Lengte aan dragers van het verleden
Hooilandstrook	Lengte aan identiteitsdragers Lengte aan dragers van het verleden
Flauwe oevers	Lengte aan identiteitsdragers
Poelen	Lengte aan identiteitsdragers

Figuur 15. Verandering van het type natuur voor en na uitvoering van het plan in het steekproefgebied Langbroekerwetering.

Figuur 16. Draggers van identiteit voor en na uitvoering van het plan in het steekproefgebied Langbroekerwetering.

3.4.4 Stap 3. Berekenen kwaliteiten

Bij het berekenen van de kwaliteiten is gebruik gemaakt van de standaard berekeningsmethoden zoals die in LEAF-impuls opgesteld en geprogrammeerd zijn. In de tabel 9 staan de resultaten beschreven van beide scenario's.

Tabel 9. Uitkomsten van de kwaliteiten in de beide steekproefgebieden in de Proeftuin Langbroekerwetering in de huidige situatie en in het plan scenario.

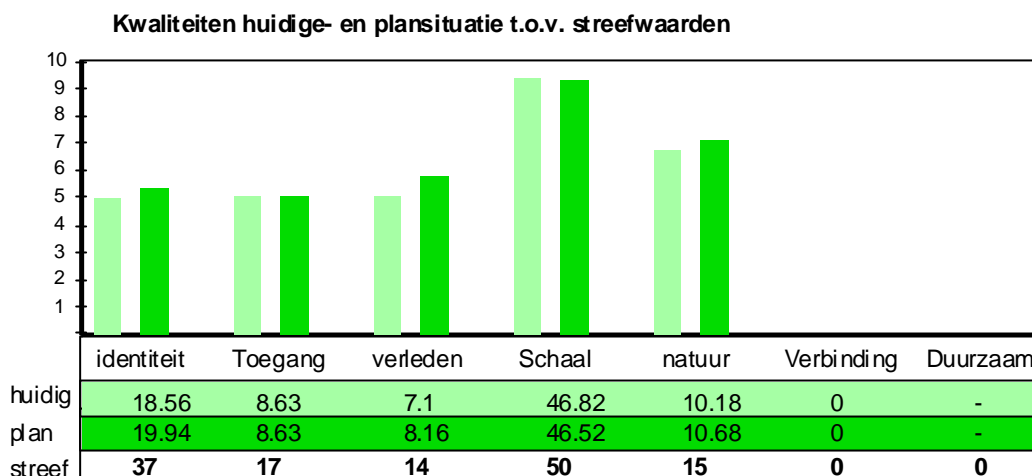
Kwaliteit	huidig	plan
Identiteit (km/100 ha)	18.56	19.94
Toegang (km/100 ha)	8.63	8.63
Verleden (km/100 ha)	7.1	8.16
Ecologie habitat (ha/100 ha)	10.18	10.68
Schaal (% van gebied)	46.82	46.52
Ecologie verbinding (% van gewenste verbinding)	0	0
Duurzame GBDA (% van gebied)	-	-

De kwaliteiten 'identiteit', 'verleden' en 'ecologie-habitat' nemen licht toe in de plansituatie. De extra elementen die zijn toegevoegd verklaren deze toename.

3.4.5 Stap 4. Koppelen met doelen

Het Uitvoeringsplan stelt dat het stellen van concrete doelen op gebiedsniveau of bedrijfsniveau afhankelijk is van het animo in de streek of meer of minder van de Landschapsvisie wordt gerealiseerd. Omdat het animo vooralsnog onbekend is, kon de Proeftuin daardoor zelf geen kwantitatieve streefwaarden voor de kwaliteiten leveren. Om toch een indruk te krijgen van de verbetering van de plansituatie ten opzichte van de doelen die wel kwalitatief beschreven zijn, hebben we op Alterra voorbeeld streefwaarden gedefinieerd op basis van de kwalitatieve doelen die zijn gesteld.

In de het plan wordt gezegd dat er gestreefd wordt naar een versterking van de natuur, het landschap (waarbinnen ook kleinschaligheid wordt nagestreefd) en de recreatie. Daarom hebben we de dubbele waarden van de huidige waarden van 'identiteit', 'verleden', 'toegang', 'ecologie-habitat' en 'schaal' verdubbeld. Tevens wordt gestreefd naar een oppervlakteaandeel van groenblauwe dooradering in het landschap van 10%. Omdat in de huidige situatie echter al 10.18% van het landschap uit samenhangende natuur in de groenblauwe dooradering bestaat, hebben we als streefwaarde 15% genomen: gemiddelde van verdubbeling huidige situatie ($2 \times 10.18\% = \text{ca } 20\%$) en de 10%-norm. Deze streefwaarden zijn weergegeven in figuur 17. De kwaliteiten identiteit, verleden en natuur zijn licht toegenomen in de door ons gefingeerde scenario's. Dit zijn de kwaliteiten die ook door de auteurs van het proeftuinplan worden nagestreefd. Toegang blijft hetzelfde in beide scenario's omdat er geen extra wandelpaden zijn ingevoerd in het plan scenario. Deze waren wel voorgesteld in het plan, dus bij werkelijke uitvoering van het plan zal ook deze kwaliteit toenemen. De norm dat 10% van het landschap uit groenblauwe dooradering bestaat is gehaald.

Figuur 17 Doelrealisatie Proeftuin Langbroekerwetering, berekend op basis van voorbeeld streefwaarden. (Let op: de streefwaarden zijn niet door Proeftuin zelf aangeleverd en de scenario's berusten op een interpretatie).

De kwaliteiten die zijn toegenomen komen overeen met datgene wat in het plan wordt nagestreefd. De toegankelijkheid verandert niet, omdat er geen extra paden zijn toegevoegd in het scenario. In het uitvoeringsplan wordt de uitbreiding van paden wel voorzien. De schaal van het gebied verandert hoegenaamd niet. In hoeverre de toename van de andere kwaliteiten voldoende is, is moeilijk te zeggen. Immers de streefwaarden berusten op aannames, en zijn niet door de proeftuin aangedragen.

3.5 Zeeland: West Zeeuws-Vlaanderen

3.5.1 Het uitvoeringsplan

In het kader van de KwaliteitsImpuls Landschap (KIL) heeft de provincie Zeeland een uitvoeringsplan opgesteld voor een gebied in het Westen van Zeeuws-Vlaanderen. Bij het opstellen van het plan in met een brede coalitie in de streek samengewerkt:

- Natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje
- Bloeiend West Zeeuws-Vlaanderen
- Landbouwloket West Zeeuwsch-Vlaanderen
- Waterschap West Zeeuws-Vlaanderen
- Stichting Landschapsbeheer Zeeland
- Gemeente Oostburg
- Gemeente Sluis-Aardenburg
- Zuidelijke Land en Tuinbouw Organisatie
- Stichting Het Zeeuws Landschap
- Dienst Landelijk Gebied